

SZABÓ VLADIMÍR

ÖNARCKÉP

Miklósi Ottó

PRÓBAIDŐ

Becskerekai Kázmérnak, a Lözungimpez munkáügyi- nek határozottan rossz napja volt a mai, és ezt rögtön megérezte a szobájába belépő Kerekes is.

— Hívtam, igen, mégpedig fontos ügyben hívtam — mondta Becskerekai. — Ma 31-e van, május 31-e, és ez jelentős dátum kettőnk kapcsolatában, ugyanis a mai napon jár le egyhónapos próbaideje. Egy hónapig próbálkoztunk magával, 25 munkanapon kíséreltük meg a lehetetlent, ügyintézőt nevelni magából. Sajnos, ez nem sikerült.

A mai nappal munkaviszonyát megszüntetjük. Alig lépett ki Kerekes a szobából, amikor csengeni kezdett a telefon.

— Te vagy az, Pintyó? Itt Cicus beszél — búgta a vonal túlsó végén bizonyos Cicus.

— Igen, én vagyok — válaszolt Becskerekai —, de nem Pintyó, hanem mint Becskerekai Kázmér, akinek Ön a mai naptól kezdve nem Cicus, hanem csupán Slezák Elvira hajadon. Nem kérem, nem bolondozom, csak közlöm, hogy hat hónapos próbaideje a mai nappal lejárt. Fél évig próbálkoztam magával, az első időben naponként, az utóbbi időben már csak hetenként, de sajnos, nem váltotta be reményeim.

Letette a telefont, és mert időközben munkáideje is

lejárt, összepakolt és hazament. Otthon a vacsoráját szó nélkül ette meg, majd a feleségéhez fordult.

— Kedves Lujza — kezdte fennhangon —, fontos közölnivalóm van számodra. Ma van tíz éve, hogy tíz évi próbaidőre feleségül vettelek, azért, hogy lehetőséget adjak számodra, hogy bebizonyítsd: helyesen választottam. Ma már tudom, talán te is sejtetted: nem választottam helyesen. Gyakran emlegetted, hogy nekem adtad az ifjúságodat és legszebb éveidet, de ezek az évek sajnos nekem nem voltak a legszebbek. Próbaidő elején többször fenyegetél azzal, hogy visszahagyod a mamához. Nos, a mai naptól ennek nincs semmi akadály.

Amikor egyedül maradt, a tükör elé állt:

— Becskerekikém, kedves Becskerekikém — mondta szomorúan —, sajnos negyvenéves próbaidőd lejárt, el kell búcsúznunk egymástól. Nehéz negyven esztendő volt, de most, hogy a próbaidőnek vége, be kell vallani, nem feleltél meg a követelményeknek. Pedig biztató volt a kezdet, de mindig közébejött valami. Akaszd fel magad!

Szólt, és felakasztotta magát az ajtófélfára, s ezzel negyvenéves próbaidője véget ért.

Határozottan rossz napja volt a mai.

Bertha Bulcsu

JAJONGÓ MESSZI SZÉLZÚGÁS

Összetekerte készségét és hazaindult. Halait a karikára kötött zsinóron vitte. Nehezek voltak. A csuka nagyokat ugrott, és krokodil száját fenyegetően kitért. Gergely fűtőrézsett. Az országutat gyorsan elérte, de ott megtorpant, mivel a por égette a talpát. Toporgott, belépdelt a bazaltosabb részekre, majd ismét visszalépett az útszéli porba. Ahogy váltogatta a lábait, a karakal erdő felett megpillantotta a gépeket. Magasan úsztak, nagy rajokban, akár a galambok. Búgásuk szűrten, finoman hömpölygött előre, mint valami távoli szélzúgás, vagy hullámverés. Gergely ezüstfényű szárnyukra bámult, majd a kondenzesíkra, ami hirtelen megjelent a vezérgépek nyomában. Rosszat érzett. A folyóra pillantott, majd a boglyákra, amelyek a sarjűföldön szürkültek megaszalódva. A folyó már negyvenötven méterre mögötte maradt, s a boglyák még messzebb voltak. Gyors elhatározással belehasalt az utat és a földet elválasztó vizesárokba. Elég mély volt az árok, s azon a ponton, ahol beleheveredett, szederbokrok is takarták. Várt.

A gépek méltóságteljes lassúsággal úsztak a magasban. Feleslegesnek látszott az óvatosság. Hátára fordult, s a szederfa levelei között az eget kémlelte. „Ezek angolok!” — gondolta — „Milyen muris... Reggel még Londonban voltak... Kávéztak az ismerőseikkel, aztán kimentek a repülőtérre... Bombákat hoztak. Ledobják, aztán hazamennek és este tovább kávéznak az ismerőseikkel... Ha csak... Ha csak valamelyik légelhárító üteg bele nem trafál az oldalukba... Aki eltalálnak, azt ma este már hiába várják az ismerősei... Nem is lőnek ezekre... Sétárepülés nekik... Kirándulás...” A középső repülőrajból oldalra sodródott két vadász. Süvöltve lecsaptak, bömbölt a föld, a levegő és az erdő. A szederfák suhogtak, a Marcal-hídon dörömböltek a géppuskalövedékek. Gergely látta, hogy húsz-harminc méter magasan szállnak a gépek, s a lövedékek a vizet korbácsolják. Rémülten a hasára fordult. Teste alatt vergődtek a zsinórrakóttótt halak. A csuka elkapta az ujját és beleharapott. Gergely zokogva feküdt a hideg, síkamlós pikkelyű halakon. Ujja nehezen szabadult a csuka állkapcsából. Amikor kitépte, erősen vérzett.

A gépek a folyó felett szálltak, aztán az erdő közelében lecsaptak a mezőre. A motorok bömböltek és elnyomták a fegyverek hangját. A vadászok aztán az ég felé húztak, és rajuk nyomába szegődtek. A bombázókötélekek sokáig vonultak. Monoton búgásuk, jajongó messzi szélzúgásra emlékeztetett. Gergely zokogott. Félte, hogy a vonuló bombázók közül újabb vadászok csapnak a folyóra. Fülében saját zokogása visszhangzott. Félóra is elmúlt, mire észrevette, hogy a gépek elvonultak. Felült. Szájában saját vérenek ízét érezte. Szípgöngye, megaláztatott nyalogatta a kezét. Olyan volt, mint egy sebesült állat. Nyalogatta a vért és a sebet bámulta. Mély volt, de szűk, gödör-szerű. Nem a csuka harapása fájt Gergelynek... A sérülés valójában a fejét érte, a homlokát, megalázták a repülőket, és meggyötörték. Szűkülve remegett az árokban, és érezte, hogy ami a folyóparton történik, nem újsághír, nem politika, amiről beszélni lehet. Gergely ezen a forró déli órán döbbsen rá először, hogy a bőréről van szó. Minden új napon az élete lesz a tét. Senki sem kérde, hogy hány éves, kit szeret és kit gyűlöl? Senki nem kérde, hogy részt akar venni a háborúban, vagy nem? Csak lőnek rá, mint bármelyik állatra az erdő vadjai közül. Gergely, egészen eddig a nyári napig azt hitte, hogy más dolog a fegyveres katona, aki maga is harcol, és más dolog egy kisfiú, aki éppen csak kijárta az elemi népiskola harmadik osztályát...

Szorongva állt az úton. Nyalogatta a vért, és az erdő felé bámult. A tagutakon emberek szaladtak. A szemé még vibrált az ijedségtől. Visszalépett az árokba és felemelte a halait.

Lassan bandukolt a falu felé. Percenként zúgást velt hallani, közeledő

süvöltéseket. Lépdelt, s közben szüntelenül figyelte az eget, a kék égi mélységet, ahonnan megérkeztek a gyilkos pilóták.

Nagyaja a kezét tördelte:

— Csak hogy itt vagy! Uram Jézus! Csak hogy előkerültél...

— Hét halam van — mondta Gergely.

— Hét halad és hét akkora bűnőd. Itt járt Satt Vilma, mindent elmondott... De most már ezt sem bánom. Csak hogy előkerültél... hogyan számoltam volna el az életeddel...

— Nem igaz... En csak álltam ott a Mátéval...

— Mise alatt, istenem mise alatt... Szerencséd, hogy most előkerültél...

— mondta, aztán a halakra pillantott. Meglepődött.

— Ekkora halakat fogtál?... Ezt a csukát legjobban, ha mindjárt elviszed Zsófia nénédnek.

— A legszebb halam...

— Eppen azért... Zsófia szereti a tejfőls sültcsukát. Ha kaszálják a Marcalt, az összes megvágott csukát neki viszik... Indulj is... Az lesz a legjobban. Köszönsz szépen: Dicsértessék az úr neve, és illedelmesen átadjod. Lehet, hogy megajándékoz valamivel.

— Múltkoriban azt mondta a nagy-mama, hogy bőjti napon vigyek majd halat Zsófiának... Most nincs bőjt.

— No és?,... Zsófia máskor is megessi a bőjti ételket. Szent asszony...

Gergely zsinórján egyedül a csuka lógott. A nap már megszártította a bőrt, de még mindig dobálta magát, tárogott, fenyegetően vicsozította a fogorát. Gergely arra gondolt, hogy a csuka a bűn ajándéka... A szöcskét bekapta egy keszeg, a keszeget bekapta a csuka, a csuka pedig az ő ujját... „A csuka harapása isteni figyelmeztetés volt”. Gergely a krokodilpofájú halra sandított. „A csuka maga a bűn... Ekkora hal hogyan került volna másként a horgomra... Nagy bűn... Most majd megessi Zsófia és ő is bűnös lesz... Jobb is, hogy Zsófia eszi meg... Annak a bőre már át van itatva tömjénnel és szenteltvízzel...”

Megállt a tornyos ház előtt, és a lépcsőt bámulta, melyet óriáskaktuszok és törpék őriztek. A lépcső a ház ölműveggel díszített ajtajához vezetett. A farácsos, zöldsínűre pállott rézveretes kapu nyitva volt. Gergely a törpék feje felett talált egy kolompot. Meghúzta. A kolomp kint is szólt, bent is szólt, s Zsófia néni sötétkéek selyemkendőbe bugyolált feje csakhamar előbukkant az ablakban.

— Te vagy az Gergely? — kérdezte, aztán az ajtóhoz sietett és kinyitotta. Gergely köszönt, meghajolt és maga elé tartotta a halat.

— Elhoztam magának ezt a csukát — mondta.

— Csukát?

— A folyóban fogtam...

— Zsófia néninek ajándékozod?

— Igen... Mivel ez bőjti étel...

— O, Gergely... Milyen illedelmes tudsz te lenni. Milyen illedelmes...

Satt Vilma pedig azt mondja, hogy iszonyú szemérmelenséget követett el. Es éppen szentmise alatt... Pont akkor, a nagy misztérium alatt követted el a bűnt... Gergely... Gergely...

— En nem voltam...

— Nem voltál?

Képes Géza

REPÜLŐÚT

Tíz méter magasan

repülök

önmagam fölött.

Médig tart még az út

felhőkön át, a nap alatt?

Megérkezem-e valaha is

a célhoz?

Tíz méter repülőtér

kifutójára siklik le a gépem

két úr

vagy két elvtárs fogad

mikor a lépcsőről lelépek

komor arccal hajlonganak

elém állnak beszédet mondanak

egy nyelven melyet valaha beszéltem

rég rég s már egyetlen szavát sem

értem.

— Nem. Satt Vilma hazudik. En odább álltam.

— Odább?

— Öt-hat méterrel odább. Mi a csókafészek után mentünk a Mátéval, és éppen egyszer csak megálltunk ott. De aztán mindjárt mentünk.

Zsófia lehajolt és megtapogatta a mozaikpadlón tatógó csukát. Gergely orrát ekkor megcsapta az a furcsa illat, amit egyszer már az országúton is érzett. Gergely gyanútlan kisfiú volt, és nem tudta, hogy ami az orrába hatolt, az szent vénasszonyoszag. Zsófia felegyenesedett, és Gergelyhez fordult:

— És a keziddel nem...?

— Nem, Zsófia néni.

— De a szemekkel letekintél?

— A szememmel sem.

— Behunyta?

— Nem hunytam be, de nem vétkeztem vele. Csak álltam ott és néztem, mit csinálnak az alvágók. Még rájuk is szóltam, hogy: „Mit csináltok, he?” Azt mondták, megmonyásszák a menekült lányt...

— Szeplőtelen Szűzanya... Micsoda szemérmelenség bűn... És a leányka nadrágját látta?

— Láttam.

— Rajta hagyták?

— Rajta... Lecsúszott egy kicsit, de máskülönben rajta hagyták...

— Szeplőtelen Szűzanya... És mit csinált az a szegény kislány... Az a kis számkivetett...?

— Vinnyogott... Röhécselt, később pedig vinnyogott...

— O, mi lesz a világgal... Gyere Gergely megnézheted Zsófia néni toronyszobáját.

A szobát félhomály borította. A nagy, falhoz támasztott bútorokból, süppedős szőnyegekkel doh és szent vénasszonyoszag áradt... Gergely finborgatta az orrát, majd köhécselt... A toronyszobában világosabb volt. Sok szentkép lógott a falon. Az egyik ablakmélyedésben kis házioltár állt, másikban a zongora. A zongorán és az oltáron egyforma karosgyertyatartók álltak, rózsaszín szenteltgyertyákkal. A toronyszobában a doh és a szent vénasszonyoszaghoz tömjénillat is keveredett.

— Bűneid bocsánatául most elénekeljük együtt, hogy „Üdvözlégy oltári szentség!” — mondta Zsófia és a zongorához ült. Ültében meggyújtotta a gyertyákat, aztán leütött két akkordot. Rákezdtek.

— Most az utolsó strófát, az rád fili — mondta Zsófia és rekedtes, finomkodó hangon rázendített: „Ele-tünknek végöráján, hogy ne ejtsen meg a Sátán, Te légy erős és gyámolóm, mert csak nálad az oltalom. Üdvözlégy szent Szakramentom!”

Zsófia becsukta a klaviatura tetejét, és elfújta a gyertyákat. A házioltáron kihűzött egy fiókot, és aprócska szentképet libbentett Gergely orra elé:

— Adok neked egy képet a Szeplőtelen Szűzanyáról... A legújabb fohászt a hátára nyomtatták. Ha bajban leszel, csak ezt a fohászt mondogasd: „Most segíts meg Mária, Oh, irgalmas Szűzanya!” Csak ennyit kell mondanod... En megbocsátok Gergely — mondta és hüvelykujjával, amelynek ugyanolyan illata volt, mint a szobákban, keresztet rajzolt a fiú homlokára.

Gergely köszönt. Zsófiával a hátában, kibotladozott a színes, ölműveges ajtóig, aztán levágtatott a lépcsőn. A doh, a szent vénasszonyoszag, és a tömjén összekeveredett illatát még az utcán is az orrában érezte. Riadtan lépdelt a járdán, szemét lesütötte. Csak jóval odább, az iskola és a gesztenyefák közelében emelte fel a fejét. A fákra sandított, aztán hirtelen a levegőbe ugrott. Amikor a feje megközelítette az alsó ágakat, nyihogott egyet, mint a lovak.

A Hangya előtt az emberek csoportosultak. Gergely azt hitte, melaszot osztanak. Sietősre fogta a lépteit, hogy idejében szólhasson az öreganyjának. A tömeg azonban nem az üzlet, hanem az udvar szélesre tárt kapuja előtt várakozott. Gergely a néma parasztközött beodalgott az udvarra. Nagy csend volt. A szederfa alatt három kocsmai asztal állt. Az összetört asztalokon idős parasztember feküdt. Már nem élt. A foltos parasztingen látszottak a véres szakadások. Ahány gépfegyvergolyó, annyi szakadás.

Gergely a kéklő égboitra, majd a kuglizó mellett ácsorgó emberekre pillantott. Az ég felhőtlen volt és üres, az emberek némák és tanácstalanok.

nakodtam, mit mondok majd nagyapámnak. Azóta Böske biztosan elárult. Sztetverik rajtam a vízhozó kötelet.

A szomszéd falug utaztam. Sötétedett. Még meg se állt a vonat, leugrottam. Visszafordultam a sínek mellett. Féltem. Futottam. Ha elfáradtam a szaladásban, lepegettem és hangosan fűtültem. Éjfélre értem haza. Égett nálunk a lámpa.

— Hol csavarogtál, isten átka? — kérdezte nagyanyám.

— Elvitt a vonat.

— Miféle vonat?

— A teher.

Láttam, a verés elmarad. Nagyapám kint maradt a földön, nagyanyám meg sohasem ült meg. Ezt mondta:

— Máskor jobban vigyázz. Sánta az egyik lábánk.

Reggel hiába vártam Böske, nem jött. Készültem a leszámolásra. Délben hazahajtottam. Akkor találkoztunk.

— Hát te, megkerültél? — kérdezte.

— Nem látod?

— Maradt a hátadon bőr?

Arcába nevettem. Felhajítottam az ingemet, hadd fusson ki a szemem.

— Ki se kaptál?

— Engem nem verhet meg senki — mondtam határozottan.

— Nagyapád se?

— Az se.

A lány csak pislogott. Szóhoz se jutott. Éreztem, elérkezett a nagy pillanat, amikor döntő fölényben vagyok.

— Téged is megvédelek.

— Jé — bólintott.

Leültünk a ház előtt. Japán akác száradt ablakunk előtt. Arnyékokot se vetett. Boldog voltam. Megkérdeztem:

— Fürdesz velem?

— Fürdök.

— Holnap?

— Nem. Holnap nem.

— Hát akkor?

Vállát rándította. Megzavart egészen. Nem értettem. Ránéztem haragosan.

— Reggel eladtuk a libákat — kacagott.

S beugrott a kapun. Még láthattam, számfületeket mutatott.